

nego procesu, który zwykliśmy znać nawróceniem. Sens ten nie jest bowiem dany w bezpośrednio ewidentnym znaczeniu znaków w historii.

Ks. Grzegorz Strzelczyk (WTL UŚ, Katowice)

Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv, *Ja, Służebnica Pana (problemy-poszukiwania-perspektywy)*, Wydawnictwo KUL, Lublin: 2009, ss. 449.

Na rynku wydawniczym pojawiła się kolejna książka znakomitego mariologa i ekumenisty z KUL o. prof. Stanisława Celestyna Napiórkowskiego OFMConv zatytułowana *Ja, Służebnica Pana (problemy-poszukiwania-perspektywy)*. Publikacja została wydana przez Wydawnictwo KUL w 2009 roku i stanowi drugi tom drugiej trylogii mariologicznej autorstwa o. prof. Napiórkowskiego. Poprzedni tom, zatytułowany *Służebnica Pana*, został wydany również przez Wydawnictwo KUL w roku 2004, zaś trzecia, oficjalnie już zapowiedziana pozycja, będzie nosić tytuł *Oto ja, Służebnica Pana*. Warto przypomnieć, że w krajowych i zagranicznych ośrodkach akademickich znana jest dobrze pierwsza trylogia mariologiczna o. prof. Napiórkowskiego, w ramach której zostały opublikowane następujące tomy: *Matka mojego Pana (problemy-poszukiwania-perspektywy)*, Opole 1988; *Matka naszego Pana (problemy-poszukiwania-perspektywy)*, Tarnów 1992; *Matka Pana (problemy-poszukiwania-perspektywy)*, Niepokalnow 1998.

W swojej najnowszej książce o. Napiórkowski, laureat prestiżowej nagrody René Laurentina, rysuje przed czytelnikiem panoramę najbardziej ciekawych oraz aktualnych zagadnień dotyczących osoby Maryi, jej roli w historii zbawienia oraz specyfiki kultu. Książka składa się z pięciu części zatytułowanych kolejno: „Trudne dziedzictwo”, „Niepokalane Poczucie”, „Soborowa odnowa i Jan Paweł II”, „Poszukiwania” oraz „Rozmowy – listy – refleksje”.

W pierwszej części o. Napiórkowski dokonuje rzetelnej analizy przedsoborowego podręcznika mariologii napisanego przez Gabriela Roschiniego (s. 9-39). Szczegółowo i krytycznie omawia poglądy rzymskiego teologa na temat źródeł mariologii, jej fundamentalnych zasad, misji Maryi, szczególnych przywilejów Matki Bożej i wyjątkowego kultu. Zwraca uwagę na ówczesne sposoby argumentacji teologicznej, bada logikę wywodu i poprawność wniosków. Po prezentacji ujęcia przedsoborowego o. Napiórkowski przechodzi do omówienia mariologii Soboru Watykańskiego II, wskazując na jego przełomowe znaczenie w dziele odnowy myśli mariologicznej (s. 39-67). Bardzo dokładnie przedstawia historię tekstu VIII rozdziału soborowej konstytucji *Lumen gentium*, jego teologiczną war-

tość oraz stosunek do różnych źródeł chrześcijańskiej tradycji i magisterialnych wypowiedzi biskupów rzymskich.

O. prof. Napiórkowski podejmuje analizę teologicznego obrazu Chrystusa zawartego w *Uwielbieniach Maryi* św. Alfonsa Liguoriego (s. 69-79). Odważnie i rzeczowo wskazuje na miejsca wątpliwe pod względem poprawności doktrynalnej. W trosce o poprawną mariologię o. Napiórkowski proponuje życzliwą i zarazem krytyczną lekturę współczesnej literatury mariologicznej i pobożnościowej oraz tych dzieł świętych, które powstawały przed Soborem Watykańskim II i w niektórych swoich aspektach nie mogą już dziś być uznane za obowiązujące (m.in. kazania św. Bernarda z Clairvaux, pisma św. Alfonsa Liguoriego i św. Ludwika Grignon de Montfort). Lubelski teolog formułuje również katalog podstawowych błędów mariologicznych (s. 91-96), których zdecydowanie należy unikać zarówno w teologii, jak i w praktyce duszpasterskiej (monofizytyzm w chrystologii, przeciwstawianie miłosierdzia Maryi sprawiedliwości Ojca, zastępowanie rzetelnej teologii pośrednictwa zbawczego psychologizującą wersją pseudoteologii).

W drugiej części prezentowanej książki czytelnik znajdzie odpowiedź na istotne pytania: jaka była droga do ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu, na czym polegał wkład franciszkanów w jego przygotowanie, w jaki sposób interpretował Niepokalane Poczęcie ks. Franciszek Blachnicki oraz jakie reakcje wśród prawosławnych i protestantów wywołała katolicka nauka o Niepokalanym Poczęciu (s. 99-147). W tekstach dochodzi do głosu bardzo dobra znajomość historii dogmatów, specyfiki źródeł polskiej teologii oraz otwartość ekumeniczna autora omawianej publikacji.

Część trzecia została poświęcona problemowi odnowy mariologii dokonanej przez Sobór Watykański II i nauczanie Jana Pawła II. Zdaniem prof. Napiórkowskiego soborowa nauka zdecydowanie preferuje ujęcie historiozbawcze, które zastąpiło dawniejszą spekulację typu przywilejowego. Mariologia soborowa dowartościowała takie źródła teologiczne (*loci theologici*) jak Biblia, liturgia oraz nauczanie Ojców Kościoła. Sobór zalecił równowagę między ujęciem chrystotypicznym i eklezjotypicznym w konstruowaniu mariologii, zwrócił uwagę na poprawną koncepcję pośrednictwa maryjnego i nie wprowadził do dokumentów pojęcia współodkupicielki. Ważnym osiągnięciem nauki soborowej jest odnowienie terminologii dotyczącej kultu Maryi w Kościele oraz promowanie idei naśladownictwa (*imitatio Mariae*).

O. Napiórkowski dokonuje uczciwej ewaluacji odnowy rodzimej mariologii. Zwraca uwagę, że chociaż w Polsce nie doszło do kontestacji nauki soborowej, to jednak zbyt długo podtrzymywano stare ujęcia mariologiczne. Monografia o mariologii Vaticanum II ukazała się dopiero w 1992 roku, a przekład adhortacji Pawła VI *Marialis cultus* nastąpił dopiero w 1984 roku. Znacznie lepiej było z analizą encykliki maryjnej Jana Pawła II *Redemptoris Mater*. Autor docenia biblij-

ne pogłębienie mariologii przez ks. prof. Józefa Kudasiewicza oraz promocję mariologii soborowej przez katedry mariologii, Polskie Towarzystwo Mariologiczne oraz kwartalnik „Salvatoris Mater”. Ubolewa jednak na braku należytej recepcji odnowionej mariologii w niektórych pieśniach religijnych, kazaniach, tekstach modlitw i bezkrytycznych wznowieniach arcydzieł pobożności minionych wieków (s. 154-160).

W ramach tematu odnowy mariologicznej o. Napiórkowski omawia nauczanie papieskie zawarte w encyklice *Redemptoris Mater*, prezentuje metodologiczną zasadę dokumentu oraz istotne wątki merytoryczne: Abrahamiczną wiarę Maryi, historyczne doświadczenie osób i wspólnot chrześcijańskich, macierzyńskie pośrednictwo w Chrystusie i Duchu Świętym, Maryjne pośrednictwo przykładu. Autor nie waha się ukazać trudności na jakie napotyka papieski program odnowy mariologicznej w Polsce (s. 173-185). Lubelski teolog przedstawia również kontekst oraz interpretację formuły *per Iesum ad Mariam* wypowiedzianej przez Jana Pawła II, podkreśla znaczenie doświadczenia osób i wspólnot chrześcijańskich dla budowania współczesnej mariologii oraz postuluje konieczność opracowania hermeneutyki znaków czasu (s. 187-201).

W czwartej części swojej najnowszej publikacji prof. Napiórkowski formułuje metodologiczny program uprawiania mariologii. Autor uzasadnia konieczność rozwijania tzw. mariologii w kontekście (w powiązaniu z chrystologią, pneumatologią, eklezjologią i antropologią). Proponuje uwzględnienie w większym stopniu polskiej specyfiki kulturowej i religijnej, konsekwentne zastosowanie metodologiczno-teologicznych kategorii przyjęcia, reprezentacji, partycypacji i odbicia oraz apeluje o bardziej krytyczne opracowania i rzetelne recenzje obfitej literatury mariologicznej (s. 221-264). Na kolejnych stronach lubelski teolog opisuje swoje pozytywne i negatywne „doświadczenia z maryjnością” w Rosji i na Ukrainie, odpowiada na pytanie czemu służą koronacje wizerunków Matki Bożej. Następnie ukazuje Maryję jako ewangelizatorkę, zastanawia się w jakim sensie można uznać kardynała Augusta Hlonda za promotora kultu maryjnego oraz zwraca uwagę na funkcje jakie pełnią sanktuaria (s. 271-355).

Piąta, ostatnia część recenzowanej publikacji, zawiera treści mariologiczne wyrażone w formie wywiadów dla radia i prasy, listów do przełożonych zakonnych, zapisanych rozmów z absolwentami studiów teologicznych oraz osobistych refleksji na kanwie sympozjów i kongresów mariologicznych (s. 359-414). Wydaje się, że w tej części swoje przemyślenia Autor kieruje do szerszego grona odbiorców, do animatorów wspólnot parafialnych, organizatorów konferencji mariologiczno-maryjnych, pracowników redakcji pism katolickich oraz odpowiedzialnych za kształt formacji chrześcijańskiej. W bardzo przyjacielskim i życzliwym tonie o. prof. Napiórkowski przypomina główne elementy odnowy mariologicznej, przybliży istotne wątki maryjnego nauczania Jana Pawła II, przekłada je na

konkretne propozycje dla duszpasterstwa w Polsce, prezentuje poprawne rozumienie pośrednictwa Maryi oraz cierpliwie tłumaczy dlaczego nie należy dziś „okaleczać” Jasnogórskiej Ikony.

Publikacja o. prof. Napiórkowskiego zasługuje na najwyższą rekomendację. Jest napisana żywym i zrozumiałym językiem, skłania do rewizji stereotypów, promieniuje ekumeniczną wrażliwością, odsłania piękno ewangelicznego obrazu Matki Pana i Jej wielką rolę, która w dziejach zbawienia trwa do dziś.

Ks. Antoni Nadbrzeżny (KUL)